

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Досліджено склад джерел власних доходів місцевих бюджетів і відповідно органів місцевого самоврядування, з'ясовано організаційно-правові засади, згідно з якими відбувається їх формування. Запропоновані принципи наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, зокрема бюджетів органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеві бюджети, органи місцевого самоврядування, власні доходи, закріплені доходи, регулюючі доходи, принципи формування.

Annotation. The structure of the sources own revenue local budgets and local budgets self-government are investigated, the organizing-legal bases, according to which occurs their shaping are explored in this article too. Suggestions are made in directions of principles providing revenue part local budgets and in particular local budgets self-government.

Key words: local budgets, organs of the local self-government, own revenue, fixed revenue, regulating revenue, principles of the shaping.

Вступ. На організацію процесу формування власних доходів органів місцевого самоврядування впливають організаційно-правові форми господарювання, тип власності та специфіка діяльності підприємств, що, у свою чергу, проявляється при утворенні бюджетних коштів і подальшому їх використанні. Відповідно доходи місцевих бюджетів характеризуються особливою структурою джерел їх мобілізації та можливістю їх використання – фінансування власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. З огляду на це особливої актуальності набуває детальне дослідження економічної природи складу джерел доходів місцевих бюджетів, а також бюджетів місцевого самоврядування в їхньому складі, з'ясування специфіки мобілізації власних і закріплених надходжень. Цим дослідженням була присвячена низка робіт як зарубіжних, так і вітчизняних науковців і практиків, серед яких слід відзначити А.Ігудіна, О.Кириленко, В.Кравченка, О.Луніну, К.Павлюка, О.Романенко, В.Федосова, А.Швецова, С.Юрія та інших.

Постановка завдання. Для кращого розуміння економічного змісту доходів місцевих бюджетів і відповідно власних доходів органів місцевого самоврядування необхідно детально розглянути склад їхніх джерел та з'ясувати зміни, що в них відбувались. Саме в цьому полягає мета нашого дослідження, під час якого використовувались такі методи, як: метод аналізу та синтезу, індукції, дедукції та інші.

Результати. Умови трансформації суспільно-економічних процесів спонукають до пошуку дієвих механізмів мобілізації бюджетних ресурсів, ефективного їх використання, що сприяло б повноцінному фінансуванню власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. У контексті руху грошових коштів між учасниками, що задіяні у процесі формування доходів місцевих бюджетів, відбувається процес створення фондів грошових коштів, які набувають форми власних і закріплених бюджетних надходжень.

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних і закріплених видів надходжень і наданих офіційних трансфертів, тобто за рахунок законодавчо визначених у встановленому порядку загальнодержавних податків, зборів та інших платежів. Відзначимо, що власні доходи й закріплені доходи місцевих бюджетів – поняття різні. Хоча ототожнення цих термінів як на практиці, так і в економічній літературі спостерігалось до прийняття Бюджетного Кодексу України [1].

Термін “власні доходи місцевих бюджетів” був запроваджений статтею 1 Закону “Про бюджетну систему Української РСР” у грудні 1990 року [2]. Згідно із цим законодавчим актом відокремлювалось поняття власних і закріплених доходів. У Законі України “Про бюджетну систему України”, прийнятому в редакції 1995 року, поняття “власні

доходи” вживається в контексті забезпечення принципу самостійності бюджетів усіх рівнів [3]. Згідно зі статтею 4 зазначеного законодавчого акту самостійність бюджетів забезпечувалась наявністю власних дохідних джерел і правом визначення напрямів їх використання відповідно до законодавства України.

У чинному на той час законодавстві не було визначеного детального переліку власних доходів місцевих бюджетів. Не було у ньому норм щодо порядку формування та використання власних дохідних джерел. Згідно зі статтею 13 Закону УРСР “Про бюджетну систему Української РСР” у редакції 1990 р. [2] місцевим радам надано право утворювати резервні фонди за рахунок власних доходів і частини перевищення доходів над видатками бюджетів нижчої ланки, які можуть передаватися на договірних і компенсаційних засадах.

Визначення поняття власних доходів Бюджетним кодексом України від 21 червня 2001 року не передбачено, проте чітко встановлено їх склад. Власними доходами визнано доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [1]. При цьому в економічній літературі існують різні точки зору щодо трактування суті власних доходів.

На нашу думку, власні доходи місцевих бюджетів доцільно тлумачити як грошові кошти, що повністю належать місцевим бюджетам та у твердо фіксованому розмірі зараховуються до них, не надходячи до бюджетів вищого рівня і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Згідно з умовами чинного бюджетного законодавства закріпленими визначаються доходи місцевих бюджетів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів [1].

В умовах зміцнення інституту місцевого самоврядування змінюється роль доходів місцевих бюджетів. Зростаюча потреба у якісному, повному та своєчасному наданні суспільних послуг зумовлює необхідність функціонування закріплених доходів як джерела фінансування делегованих повноважень органів місцевої влади. Звідси, закріплені доходи пропонуємо розглядати як доходи, які, відповідно до чинного законодавства, належать до доходів державного бюджету і з метою збалансування місцевих бюджетів закріплюються повністю або частково за бюджетами нижчого рівня.

Поняття закріплених доходів місцевих бюджетів в українському законодавстві має місце з 1990 року із прийняттям Закону УРСР “Про бюджетну систему Української РСР”. Закріплені доходи – доходи, що закріплені за певним бюджетом, основа самостійності місцевих бюджетів. Перелік доходів, які повністю зараховувались до місцевих бюджетів, встановлювався Законом УРСР “Про бюджетну систему Української РСР” від 5 грудня 1990 р. Проте вказаний законодавчий акт не визначав порядку розподілу цих доходів між рівнями місцевих бюджетів [2].

Склад джерел формування закріплених доходів органів місцевого самоврядування неодноразово змінювався у процесі ухвалення щорічних законів про Державний бюджет України. Законодавство України до 1995 р. включно не передбачало існування такого виду доходів для районних та обласних бюджетів. Таким чином, самостійність цих бюджетів була декларованою.

Прийнятий у 1995 році Закон України “Про бюджетну систему України” [3] частково розв’язав проблему закріплених доходів місцевих бюджетів, хоча повноваження органів місцевого самоврядування, згідно із цим законом, дещо звузились. Обсяги надходжень, що формували закріплені доходи місцевих бюджетів, були нестабільними. У прийнятій у 1996 р. Конституції України [4] термін “закріплені доходи” не згадується. Стаття 143 Конституції передбачає такі норми порядку формування обласних і районних бюджетів, які, фактично, виключають наявність закріплених доходів цих бюджетів.

Законом України “Про Державний бюджет України на 1998 рік” [6] уперше здійснено спробу розмежування доходів між державним бюджетом України і місцевими бюджетами в цілому шляхом повного їх закріплення. Водночас зазначений нормативно-

правовий акт не передбачав розмежування цих доходів між рівнями місцевих бюджетів. За цих обставин розмежування їх у 1998 році на практиці здійснювали обласні ради, що суперечило Конституції України [4] та Закону України “Про місцеве самоврядування” [5].

Регулюючі доходи нашої держави становили вагому частку доходів місцевих бюджетів у 90-тих роках. Вона сягала 75–85%.

У Законі “Про бюджетну систему Української РСР”, прийнятому в 1990 році [2], були визначені види надходжень, що зараховувались за нормативами до місцевих бюджетів. У законодавчому акті також зазначалось, що розміри відрахувань від цих доходів до місцевих бюджетів встановлюються згідно із соціально-економічними нормативами бюджетної забезпеченості населення території і станом місцевих джерел доходів.

Уточнення переліку регулюючих доходів місцевих бюджетів здійснювалось у процесі ухвалення щорічних законів про Державний бюджет України. Так, у 1992 році до основних регулюючих доходів належали: податок на додану вартість; податок на доходи підприємств (за винятком тих, що перебувають у комунальній власності); акцизний збір; прибутковий податок із громадян. Така ж ситуація спостерігалась і у 1994 році, а у 1995 році замість податку на доходи підприємств регулюючим доходом був податок із прибутку підприємств. У 1996 році зберігався перелік регулюючих доходів, який використовувався у 1995 році. Впродовж 1991–1993 років регулюючі доходи зараховувались до місцевих бюджетів за індивідуальними ставками.

Згідно із Законом України “Про бюджетну систему України” в редакції 1995 року [3] окремі доходи стали до певної міри закріпленими і регулюючими одночасно. Зокрема, це податок на додану вартість, акцизний збір, податок із прибутку підприємств, прибутковий податок із громадян, плата за землю, доходи від приватизації державного майна та деякі інші.

Доцільність такого підходу викликала сумніви, оскільки слід було відмовитися від регулюючих доходів, а збалансування бюджетів здійснювати на основі власних доходів і трансфертів (дотацій і субвенцій). Перший практичний крок до цього зафіксовано в Законі України “Про Державний бюджет України на 1998 рік” [6]. Поняття регулюючих доходів у цьому законодавчому акті не використовувалося; доходи між державним бюджетом і місцевими бюджетами не розподілялися за допомогою такого інструмента, як нормативи відрахувань від регулюючих доходів. Проте така практика усе ще зберігалась в 1998 році у відносинах між місцевими бюджетами.

Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, прийнятим у травні 1997 р. [5], визначалися норми, згідно з якими в дохідній частині місцевого бюджету окремо виділялися доходи, необхідні для виконання власних повноважень, і доходи, необхідні для забезпечення виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади. Крім того, запроваджувалось положення, згідно з яким місцевий бюджет поділявся на поточний бюджет і бюджет розвитку; доходи бюджету розвитку формувались за рахунок частини податкових надходжень, коштів, залучених від розміщення місцевих позик, а також за рахунок інвестиційних субсидій з інших бюджетів.

Підсумовуючи огляд законодавчих актів, що регламентували процес формування місцевих бюджетів України до прийняття Бюджетного кодексу України, зазначимо, що практика формування дохідної частини місцевих бюджетів не відзначалася стабільністю, що відображалось у частих змінах переліку доходів, а саме тих видів надходжень, що відносилися до регулюючих, змінювались їх розміри у відсотковому відношенні в розрізі адміністративно-територіальних формувань. Перелік власних, закріплених і регулюючих видів доходів визначався законодавчо та був єдиним для усіх місцевих бюджетів, розщеплення регулюючих доходів здійснювалось за єдиними або груповими нормативами. Коливання питомої ваги вказаних трьох груп доходів зумовлювалися впливом певних факторів, основними з яких були відмінності у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць держави, рівень їх податкового потенціалу. Місцеві бюджети не забезпечували повноцінного виконання завдань і

функцій, що покладалися на місцеві органи влади. Спроби зацікавлення органів місцевого самоврядування та фінансових органів у пошуку додаткових джерел доходів також не мали постійного характеру, оскільки будь-які збільшення обсягів місцевих бюджетів приводили до зменшення частки регулюючих податкових надходжень, які закріплювалися за відповідними бюджетами. Як регулюючі надходження у нашій державі використовувалися такі види доходів, які відповідали певним вимогам, що визначалися рівномірністю надходжень як у часі, так і на відповідній території; їх розміри повинні були бути досить вагомими у структурі доходів та не залежати від впливу різних економічних факторів, що, у свою чергу, могло б відобразитись у змінах обсягів надходжень. Такий порядок формування доходів місцевих бюджетів вимагав законодавчого врегулювання, стабілізації та переорієнтації відповідно до потреб та завдань органів місцевого самоврядування.

Бюджетним кодексом України термін “регулюючі доходи” не визначається, не встановлюється їх перелік і не розраховуються нормативи відрахувань, що, на нашу думку, є дискусійним [1]. В умовах демократії органам місцевої влади надано більші фінансові можливості вирішення завдань, що спрямовані на соціально-економічний розвиток відповідних територій та зменшення кількості дотаційних бюджетів. Уважаємо, що практику формування регулюючих доходів доцільно певним чином відновити.

Уважаємо, що законодавче врегулювання питання регулюючих доходів дозволить спростити механізм формування дохідної частини місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Міжбюджетні трансферти, надані з державного бюджету, займатимуть значно меншу питому вагу в загальній структурі доходів. Тобто доходи, що будуть регулюючими, залишатимуться на рівні тієї адміністративно-територіальної одиниці, де вони мобілізовані і, відповідно, забезпечуватимуть фінансування необхідних видатків. Частка власних доходів місцевих бюджетів збільшуватиметься, що відповідатиме загальноєвропейським принципам місцевого самоврядування, оскільки рівень демократизації суспільства, якості виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій та соціально-економічний розвиток у цілому залежить від успішного вирішення проблем наповнення дохідної частини саме бюджетів місцевого самоврядування.

Усі міжнародно-правові акти з питань місцевого самоврядування передбачають європейські стандарти формування доходів місцевих бюджетів, які є обов’язковими для усіх країн, що до них приєднуються. Приєднання ж України до Європейської хартії про місцеве самоврядування зобов’язало її до виконання всіх положень зазначеного нормативно-правового акту.

Склад джерел формування доходів місцевих бюджетів визначається Бюджетним кодексом України, щорічними законами про державний бюджет та рішеннями про місцеві бюджети. Доходи місцевих бюджетів поділено на дві складові частини: доходи спеціального фонду та доходи загального фонду [1]. Уважаємо, що класифікація за ознаками доходів місцевих бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування як складової їх частини, представлена нами у таблиці 1, є найбільш удаю.

У період ринкової трансформації національної економіки доходи місцевих бюджетів як джерело формування фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, виступає важливим інструментом регулювання економічних і соціальних процесів, що відбуваються на рівні всіх адміністративно-територіальних одиниць і в державі загалом. Важливим кроком у цьому напрямку є проведення комплексу заходів щодо забезпечення повного та своєчасного формування доходів місцевих бюджетів, аналізу та здійснення контролю над цим процесом.

Класифікація доходів місцевих бюджетів України

Критерії класифікації	Види доходів
За соціально-економічним змістом	- надходження від юридичних осіб державної, комунальної, приватної, акціонерної, колективної форм власності; - надходження від фізичних осіб;
Залежно від повноти зарахування доходів до місцевих бюджетів	- доходи місцевих бюджетів, що зараховуються повністю; - доходи місцевих бюджетів, що зараховуються частково;
За періодичністю надходжень	- систематичні доходи; - разові доходи;
За методами залучення	- податковий і неподатковий методи формування доходів;
За способом зарахування	- доходи загального фонду місцевих бюджетів; - доходи спеціального фонду місцевих бюджетів;
У відповідності з кодом бюджетної класифікації	- податкові надходження; - неподаткові надходження; - доходи від операцій із капіталом; - офіційні трансферти;
За формами утворення	- обов'язкові та необов'язкові надходження;
За змістом	- власні доходи, закріплені доходи, офіційні трансферти;

Процес формування дохідної частини місцевих бюджетів забезпечується відповідними організаційно-правовими засадами та системою принципів їх мобілізації, під якими ми розуміємо:

- 1) сукупність органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які здійснюють загальне керівництво процесом формування доходів місцевих бюджетів у межах їхніх повноважень у цій сфері;
- 2) сукупність органів, які представляють фінансовий апарат держави та органів місцевого самоврядування, їхні функції та взаємозв'язок між ними;
- 3) законодавче та нормативне забезпечення процесу формування доходів місцевих бюджетів України;
- 4) принципи формування доходів місцевих бюджетів України.

Вважаємо, що результативність та ефективність робіт, пов'язаних із формуванням доходів місцевих бюджетів України, залежить від рівня використання саме цих засад у практиці роботи фінансового апарату держави та органів місцевого самоврядування.

У контексті адміністративної реформи пропонуємо максимальне наближення надання послуг до їх споживачів, тобто передачу повноважень обласного та районного рівнів влади базовому рівню з відповідним виділенням фінансових ресурсів. Одним із можливих напрямів є зменшення складу податків, що надходять до першого кошика, величина якого впливає на обсяги дотацій вирівнювання. Крім того, від обсягу видатків, переданих базовому рівню, постане питання щодо зміни часток відрахувань до бюджетів різних рівнів.

На вирішення питань, пов'язаних із організацією роботи органів місцевого самоврядування і фінансового апарату держави з питань формування доходів місцевих бюджетів, та можливостей пошуку резервів для їхнього збільшення впливає якість і взаємоузгодженість законодавчих та нормативних актів. Так, нормативно-правовими та законодавчими актами, які регламентують процес формування доходів місцевих бюджетів України, є Конституція України, Бюджетний кодекс України, щорічні закони "Про Державний бюджет України", щорічні рішення про місцеві бюджети, інші закони України, укази Президента України, відповідні Постанови Кабінету Міністрів України та

нормативні документи органів державної виконавчої влади й місцевого самоврядування [1; 4].

Для забезпечення ефективної діяльності органів місцевого самоврядування стосовно наповнення місцевих бюджетів вважаємо доцільним прийняття законодавчих актів щодо податкового та бюджетного законодавства за наявності експертного висновку Міністерства фінансів України, що обмежить внесення змін у законодавчі акти після схвалення відповідного закону про Державний бюджет України на відповідний рік і запобігатиме розбалансуванню бюджетів у процесі їх виконання.

Відзначимо, що загальноприйнятих принципів формування доходів місцевих бюджетів, а також бюджетів органів місцевого самоврядування у сучасній економічній літературі не існує. Вважаємо за доцільне навести сформульовані нами принципи наповнення дохідної частини бюджетів на локальному рівні, базуючись на загальноприйнятих принципах побудови бюджетної системи нашої держави, зазначених у Бюджетному кодексі України, Європейської Хартії про місцеве самоврядування. Відзначимо основні з них.

Згідно з принципом демократичності органи місцевого самоврядування повинні бути реально незалежними при плануванні, формуванні, затвердженні, аналізі та здійсненні прогнозу обсягів доходів місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, що, відповідно, стимулюватиме їх до пошуку найбільш оптимальних джерел формування доходів місцевих бюджетів. Вважаємо, забезпечення самостійності місцевих бюджетів повинно здійснюватися не лише шляхом реалізації права органів місцевого самоврядування на самостійний розгляд і затвердження бюджетів, а й шляхом закріплення за місцевими бюджетами різних рівнів такого обсягу доходів, який би забезпечував виконання делегованих їм повноважень.

Згідно з принципом директивності, правом на визначення складу податкових і неподаткових надходжень, їх ставок, обсягів надходжень міжбюджетних трансфертів володіє держава. Водночас це повинно відбуватися на засадах справедливості, неупередженості, об'єктивності, врахування інтересів і рівня соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Принцип поділу доходів на податкові, неподаткові та міжбюджетні трансферти передбачає існування різних методик їх розрахунку. Так, податкові надходження формуються за допомогою податкового механізму, неподаткові надходження – з необов'язкових надходжень, міжбюджетні трансферти надходять від бюджетів вищого рівня в законодавчо визначеному обсязі. Питома вага трансфертів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів України повинна знижуватись, але, як свідчить практика, стосовно власних доходів у більшості областей нашої держави частка міжбюджетних трансфертів зростає.

Дія принципу поділу доходів на власні та закріплені ґрунтується на таких положеннях: власними доходами місцевих бюджетів є законодавчо визначені види надходжень, що є власною фінансовою базою органів місцевого самоврядування. Закріплені доходи, відповідно до діючого законодавства, є власними доходами державного бюджету, які на певний період закріплені за місцевими бюджетами, і держава володіє правом вилучити їх повністю або частково назад. Відповідно, у такій ситуації основна увага повинна акцентуватись на власних доходах.

Ураховуючи основні положення принципу відповідності доходів місцевих бюджетів обсягам функцій органів місцевого самоврядування, підкреслимо, що величина надходжень до місцевих бюджетів відповідає завданням, що реалізуються за їх рахунок. Згідно з діючою практикою формування доходів місцевих бюджетів, органам місцевого самоврядування не вистачає обсягів власних доходів і закріплених, тому держава змушена надавати їм фінансову допомогу у вигляді міжбюджетних трансфертів.

Характерною ознакою принципу повноти є те, що всі види надходжень повністю зараховуються до місцевих бюджетів відповідно до діючих нормативно-правових актів

органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Принцип матеріальної зацікавленості в пошуках резервів до збільшення обсягів доходів місцевих бюджетів передбачає таке: при перевиконанні плану мобілізації доходів залишаються вільні залишки бюджетних коштів на фінансування додаткових функцій, що не передбачені рішеннями про місцеві бюджети. Таким чином, органи місцевого самоврядування отримуватимуть додаткові фінансові можливості для розширення своїх повноважень, наприклад, для фінансування додаткових регіональних чи місцевих програм розвитку, що здійснюються на їх території.

Через контроль із боку відповідних органів за правильністю формування фондів грошових коштів органів місцевого самоврядування реалізовуватиметься принцип контролю, а принцип гласності – через поінформованість членів територіальної громади щодо показників джерел, обсягів доходів відповідних місцевих бюджетів і звітів про їх виконання.

Щодо дії принципу реальності, то зазначимо, що формування доходів місцевих бюджетів ґрунтується на реальних показниках економічного та соціального розвитку держави та її адміністративно-територіальних формувань, що здійснюються відповідно до затверджених методик і правил. Обсяги доходів місцевих бюджетів характеризуються такими показниками: реальної визначеності та обрахованості, орієнтованими на відповідний рівень виконання завдань органами місцевого самоврядування – не прихованими, не завищеними і не заниженими. Існування єдиної правової бази, єдиної бюджетної класифікації, єдиних форм, методів, підходів щодо формування доходів місцевих бюджетів усіх рівнів, єдиного порядку ведення бухгалтерського обліку та звітності передбачено умовами застосування принципу єдності.

Принцип планомірності. Дія зазначеного принципу характеризується тим, що обсяги доходів місцевих бюджетів на наступний рік розраховуються у процесі бюджетного планування на основі планових і прогнозних показників соціально-економічного розвитку як окремої адміністративно-територіальної одиниці, так і держави загалом.

Системний підхід до формування дохідних частин місцевих бюджетів із врахуванням всіх чинників системи у тісному взаємозв'язку з базовими даними передбачено основними положеннями принципу системності. Дія принципу стабільності передбачає, з одного боку, стабільні показники обсягів і джерел доходів, а з другого, – стабільні темпи приросту надходжень з урахуванням завдань та функцій, які здійснюються органами місцевого самоврядування. Згідно з принципом відповідальності учасники бюджетного процесу відповідальні за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.

При дотриманні визначених принципів забезпечуватиметься оптимальний взаємозв'язок між різними рівнями місцевих бюджетів, між державним і місцевими бюджетами.

Висновки. Таким чином, запропонований автором систематизований перелік принципів наповнення місцевих бюджетів є комплексом взаємоузгоджених і практичних заходів, що сприятимуть ефективному наповненню і розширенню власної дохідної бази органів місцевого самоврядування з метою досягнення відповідності законодавчо визначених повноважень джерелам їх фінансування.

Тому в забезпеченні належного рівня соціального та економічного розвитку нації, життя населення, стимулювання виробничих та інвестиційних процесів, демократизації суспільства сприяє ефективна податкова, бюджетна політика, здійснювана органами влади усіх рівнів. Одним із вагомих чинників, що впливає на рівень та якість виконання завдань, поставлених саме перед органами місцевого самоврядування, є доходи місцевих бюджетів. Грошові кошти бюджетів на локальному рівні, як основне джерело забезпечення функціонування місцевого самоврядування, характеризують їх фінансові можливості у здійсненні видатків із метою виконання поставлених перед ними завдань.

Проте ще недостатньо вивчено особливості та специфіку формування саме власних доходів місцевих бюджетів за умов ринкової економіки, бракує практичних напрацювань щодо джерел формування необхідних обсягів власної дохідної бази органів місцевого самоврядування та зростання їх частки в доходах місцевих бюджетів. На етапі реформування суспільно-економічних відносин тенденції щодо розширення функцій і зобов'язань місцевих органів влади вимагають пошуку нових вискоєфективних стимулюючих форм, методів і механізмів мобілізації надходжень до усіх видів місцевих бюджетів. Тобто повноцінне виконання функцій органами місцевої влади та створення необхідних умов соціально-економічного зростання держави вимагає стабільних та реальних джерел формування власних доходів місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування.

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №37–38. – С.189.
2. Закон УРСР “Про бюджетну систему УРСР” від 05.12.1990р. №512-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №1. – С.1.
3. Закон України “Про внесення змін і доповнень до закону УРСР “Про бюджетну систему УРСР” від 29.06.1995р. №253/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №26. – С.196.
4. Конституція України. Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – С.141.
5. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. №280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. – С.170.
6. Закон України “Про Державний бюджет України на 1998 рік” від 30.12.97 р. №796/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №21. – С.109.